ego

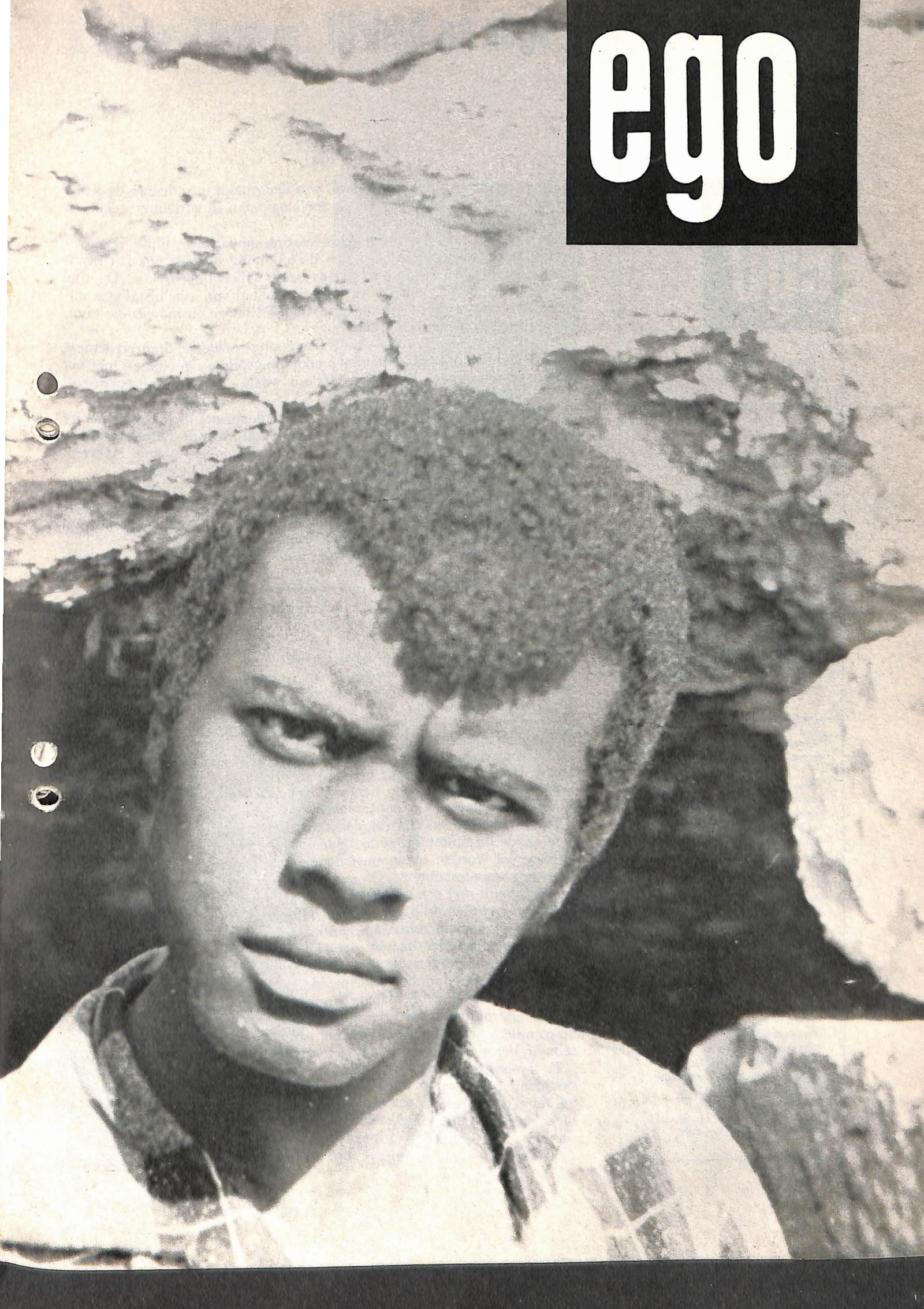

ego

Maandblad van en voor jongeren, uitgegeven door het

HUMANISTISCH THUISFRONT,

No. 11 – maart 1963

Redactie-secretaris:
G. Das.
Lothariuslaan 70, Bussum

Redactie:
Jan Brouwer,
Kitty van der Hage-Rens,
Jan Dassen,
Jan G. van Gelderen,
Rudi Jans,
Rob van Kamp.

Abonnementsprijs *f* 4,— per jaar voor niet-militairen beneden 25 jaar;
f 6,— per jaar voor boven-25-jarigen.

Losse nummers 50 cent

Militairen ontvangen het blad op aanvraag zonder betaling.

Administratie-adres voor betalende abonnees en advertenties:
Uitgeverij Buytenveldert,
Wildernislaan 35, Apeldoorn.
Postgiro 1024035.

Bank: Amsterdamse Bank, bijkantoor Apeldoorn.

Administratie-adres voor militaire abonnementen:
Humanistisch Thuisfront,
Lothariuslaan 70, Bussum.

Bij de voorplaat:

Tom Weerheijm, onze 'huisfotograaf', is na een lange reis weer terug in Nederland. Hij zwierf langs de kusten van de Middellandse Zee en ontmoette in Israël een jonge Ethiopier, die daar studeerde. Het werd een plaat voor de voorpagina van Ego.

Leger en bedrijf

Op 29 november deed dr. J. A. A. van Doorn zijn intrede aan de KMA als buitengewoon hoogleraar in de sociologie aan de afdeling sociale en economische studie en leiderschap.

Op zich zelf is dat al vermeldenswaardig, omdat eruit blijkt, dat men het militaire isolement, waarin zich de opleiding (en dus ook het resultaat) aan de KMA bevindt enigszins heeft willen doorbreken. De titel van de rede die dr. Van Doorn ter gelegenheid van zijn installatie uitsprak wijst trouwens ook in deze richting: 'Militaire en industriële organisatie, een sociologische vergelijking'.

In de toespraak, die in brochurevorm is uitgegeven bij Stenfert Kroese N.V. te Leiden, hebben wij enige aanknopingspunten gevonden met het onderwerp, waarover in Ego — ook nu weer — wordt gediscussieerd: de kloof tussen leger en volk.

In de rede van dr. Van Doorn is dit probleem natuurlijk niet aan de orde gesteld. Wel heeft hij tal van op zich zelf staande feiten gebruikt, die wij uit het door hem bedoelde verband losmaken en met evenveel recht kunnen gebruiken, wanneer wij het over de kloof hebben.

Er wordt vaak gezegd: och, die kloof, dat valt allemaal wel mee. Dat probleem lost zich vanzelf op, wanneer het leger maar eenmaal een bedrijf is geworden. Men wijst dan op de Luchtmacht, waar vele verhoudingen een prettiger karakter zouden dragen.

Om dr. Van Doorn te citeren: *van tal van bezigheden, die deel uitmaken van een groter proces is het effect van de individuele inspanning niet alleen onzichtbaar, maar ook onmeetbaar.*

Dat, zal men zeggen, gaat nu veranderen, want het teamverband wordt, als het leger eenmaal een bedrijf is geworden, van overwegend belang.

Dr. Van Doorn: *De kleine groep wordt door een gemeenschappelijke taak, die alleen in teamverband goed te volvoeren is, verbonden. Een disciplinair patroon van gezag is in deze groepen minder mogelijk, maar het is ook minder nodig.*

Zie je wel, zegt men dan, al die bezwaren tegen discipline, gebrek aan initiatief en inspiratie vallen dan weg.

Het zou ons verheugen wanneer dat werkelijk zo was. Maar dr. Van Doorn kijkt verder, al blijft het bij het uitspreken van een verwachting: *Verbeterde methoden van centrale procesbeheersing zullen de betrekkelijke autonomie van zo'n groep weer inperken.*

Dit zou betekenen, dat de plaats, die het individu thans in de hiërarchie en de discipline krijgt toebedeeld, na een korte periode van vooruitgang zal worden ingenomen door de groep. En dit is wat óns punt betreft geen vooruitgang. Of men nu als 'enkele man' of als groep te kampen heeft met een gebrek aan arbeidsvreugde, met, zoals thans, alle gevolgen van dien, blijft immers hetzelfde. Er is, wanneer dr. Van Doorn gelijk krijgt, weinig reden om handenwrijvend te gaan zitten wachten, tot de sfeer in de landmacht met behulp van door de techniek vereiste structurele wijzigingen zou zijn opgetrokken naar het peil van de luchtmacht. Wat later komt hetzelfde probleem toch weer terug.

Er komt dan nog bij, dat de landmacht deze evoluties niet zoals de luchtmacht onbelemmerd door een complex van tradities (of: een traditie-complex) zal kunnen ondergaan, waardoor de positieve bijverschijnselen in het menselijke vlak nog een extra weerstand moeten overwinnen.

Er is naar de mening van Ego dan ook reden genoeg de aandacht te vestigen op pogingen die thans worden ondernomen om het leven in militaire dienst een meer acceptabel karakter te geven. Daarom is het meer dan een beleefdheidsfrase, wanneer wij hier wijzen op de bijdrage die drs. Hornix, hoofd van het bureau van de Stichting 'Volk en Verdediging', in ons volgende nummer aan de discussie over de kloof zal leveren.

Dexter Gordon

Wanneer we na zo'n twintig jaar terugzien op het ontstaan van de bop valt het niet moeilijk een duidelijke lijn te onderscheiden, die dan ook in de meeste boeken nauwkeurig wordt gevolgd. Van de voorlopers (Lester Young, Charlie Christian en Jimmy Blanton) af loopt deze via de experimenten in Monroe's en Minton's (Monk, Kenny Clarke en weer Christian) ten slotte uit op Parker, Gillespie, Bud Powell en Max Roach, met wie de moderne jazz zo tegen 1947 een hoogtepunt bereikt.

Op het moment, dat het allemaal gebeurde was deze lijn natuurlijk veel minder duidelijk. Het gebeurde vaak, dat swingmensen samenspeelden met musici die wij nu als typische boppers beschouwen. Dat Coleman Hawkins in zijn combo's knapen als Oscar Pettiford, Monk en Gillespie opnam hoeft nog geen verbazing te wekken: Hawk is nu eenmaal het unieke voorbeeld van een musicus die zich bij elke groep thuisvoelt — zonder ook maar iets van zijn eigen persoonlijkheid op te geven.

Thelonios Monk
. . . experiment . . .

Coleman Hawkins
. . . overal thuis . . .

Merkwaardig was wel dat de allereerste bop-combo, die in 52nd Street speelde (1944) naast Gillespie en Pettiford de uitgesproken swing-tenorist Don Byas bevatte. Er bestond in die dagen trouwens iets als een tenor-probleem: altist Charlie Parker nam een volstrekt dominerende positie in en er was geen enkele bop-tenorist die zelfs maar in zijn schaduw kon staan. Het gevolg hiervan was dat de meeste tenorsaxofonisten gedwongen waren gedeeltelijk terug te grijpen op oudere invloeden, uiteraard vooral op Lester Young en Hawkins.

Bud Johnson die in die dagen voor zeer modern gold, speelt tegenwoordig geheel in Hawkins-Ben Webster-traditie. Lucky Thompson bezat misschien nog de persoonlijkste speelwijze, hoewel ook hij naar Hawk had geluisterd. James Moody en Wardell Gray werden sterk door Lester beïnvloed, evenals Dexter Gordon.

Deze laatste speelde mee in de legendarische Billy Eckstine big band van 1944—'45, werkte mee aan de allereerste opname onder Dizzy Gillespies leiding en was in 1947 samen met Wardell Gray en later Teddy Edwards de eerste die gebruik maakte van de twee-tenoren-met-ritme-formule, welk idee later (1950) werd overgenomen door Gene Ammons en Sonny Stitt en ook nu nog wordt toegepast door Eddie 'Lockjaw' Davis en Johnny Griffin.

Dexter Gordon had een onmiskenbare invloed op de volgende generatie tenoristen, waaruit Sonny Rollins en John Coltrane naar voren zouden komen. Ruim een jaar geleden maakte hij een come-back en het laatste half jaar speelde hij in Europa (Frankrijk, Engeland en in januari in Nederland).

Sinds zijn terugkeer werkte hij mee aan vele Blue Note-opnamen, waarvan enkele onder zijn leiding. In zijn spel manifesteert zich voordurend een zekere tweeslachtigheid die trouwens kenmerkend is voor alle tenoristen van zijn generatie. Natuurlijk, Dexter Gordon speelt moderne jazz, het blijkt uit zijn repertoirekeus, uit de musici waarmee hij zich omringt (Freddie Hubbard, Billy Higgins en anderen) en ten slotte uit de gebruikelijke doorgangsakkoorden die door zijn improvisaties geïmpliceerd worden.

SWINGMAN OF BOPPER?

Bovendien is het duidelijk dat de in zijn eerste jaren door Dexter beïnvloede Sonny Rollins later omgekeerd zijn stempel heeft gedrukt op Gordons spel.

Niettemin is zijn muziek emotioneel veel minder gecompliceerd dan we van Parker en Coltrane gewend zijn; in dit opzicht staat Dexter Gordon veel dichter bij Hawkins en diens tijdgenoten. Hij is er hoofdzakelijk in geïnteresseerd zijn krachtige vitaliteit te uiten, dat mag dan blijken uit zijn gespierde toon, zijn 'lekkere' honks en de uitbundige climaxen die hij in zijn improvisaties bereikt.

Er is bij hem echter geen sprake van gewrongenheid of inhomogeniteit, hij is nu eenmaal in de bop-periode opgegroeid en spreekt vanuit zijn eigen temperament in de taal van die tijd. We zullen de vraag 'swingman of bopper' dan ook maar omzeilen door hem van een van de nieuwste etiketten te voorzien: Dexter Gordon is een main-streamer.

BERT VUYSJE

Lex Schoorel (midden), de 24-jarige acteur, die als hoofdrolspeler in 'Als twee druppels water' een opmerkelijk debuut maakte.

Van Hermans' 'De donkere kamer van Damocles'

Van de verfilming van een roman mogen we niet verwachten dat de film als twee druppels water op het boek lijkt. Boek en film kunnen hetzelfde thema behandelen, de manier waarop het wordt verteld is een essentieel verschillende. In hoeverre kunnen we dan spreken van een 'verfilming' van een boek?

De vraag komt op naar aanleiding van Fons Rademakers' verfilming van W. F. Hermans' boek 'De donkere kamer van Damocles'.

Rademakers heeft het boek gelezen en vond het een meesterwerk, visualiseerde een verfilming, niet van de gebeurtenissen, de actie, maar van de achtergronden, de handeling. Het thema boeide hem en in de actie zag hij een middel tot verfilming.

De literaire actie leende zich dus tot filmische vormgeving van het thema. En alhoewel dus boek en film transmissiemedia van een andere, verschillende orde zijn, is een thema uit een roman wel degelijk filmisch te verbeelden in een eigen vormgeving. Rademakers en Hermans gingen werken aan een scenario en kregen — begrijpelijk — een hooglopende ruzie. Hermans trok zich uit het project terug, hetgeen Rademakers nog meer armslag gaf en de gelegenheid schiep een èigen film te maken. Wat is de actie in deze film?

Een jonge winkelier — Ducker — heeft zich tot 1944 van het hele oorlogsgebeuren afzijdig gehouden. Zijn vrouw houdt het met een NSB'er, waartegen Ducker persoonlijke, maar geen duidelijke politieke bezwaren heeft Op een nacht, als hij (mooi detail!) bonnen zit te plakken, hoort hij de Duitse flak en gaat buiten kijken: een parachutist landt achter zijn huis. De parachutist — Dorbeck — blijkt een positieve uitgave van de negatieve Ducker.

Ze zouden tweelingbroers kunnen zijn, maar Dorbeck is zowel fysiek als psychisch de omgekeerde dubbelganger van Ducker: zijn haar is zwart, dat van Ducker blond, zijn houding is vastbesloten, die van Ducker weifelmoedig. Maar Dorbeck enthousiasmeert de jongeman en Ducker duikt in het verzet. Hij voert geheimzinnige opdrachten van Dorbeck uit, elimineert Duitsers en collaborateurs, maar Dorbeck-zelf ziet hij zelden.

Ducker wordt gepakt, slaat niet door, ontsnapt en wordt achter de linies door de gealliëerden geïnterneerd op verdenking van . . . collaboratie. Om zijn onschuld te bewijzen moet hij aan Dorbeck refereren, maar Dorbeck is onvindbaar en iedereen die hem gekend heeft, is dood of verdwenen.

Ducker raakt in paniek, rent door het kamp en wordt neergeschoten. De handen van een pater op zijn dode lichaam vloeien in de film over naar een beeld van de handen van Duckers geliefde, die op de borst van Dorbeck rusten. Ze zegt: 'Ik heb vroeger iemand gekend die sprekend op je leek. Als twee druppels water . . .'

Evidente verschillen

Evidente verschillen tussen boek en doek: de ontmoeting Dorbeck-Ducker (in het boek: Osewoudt) vindt in het begin van de oorlog plaats, heel incidenteel, in de sigarenwinkel van Ducker. Ook het einde is anders, minder geforceerd: Ducker/Osewoudt sterft en de vraag naar Marianne, zijn geliefde, naar Dorbeck en naar de feitelijke waarheid blijft open en daarmee geloofwaardiger.

Het sterke punt van Hermans' roman is het feit, dat het zich lezen laat als een spannend oorlogsboek, maar evenzeer als een goed geconstrueerde, spannende (maar dan op een ander niveau) psychologische roman. Dorbeck

Fons Rademakers (rechts), regisseur van 'Als twee druppels water' en zijn Franse camera-man Raoul Coutard tijdens de opnamen van de film.

tot Rademakers' 'Als twee druppels water'

kan worden verklaard als een 'toeval' of als het gematerialiseerde 'super-ego', misschien het 'betere ik' van Ducker. De verklaring wordt niet gegeven, noch gesuggereerd. Een open einde dat bijzonder functioneel is.

Rademakers' film is – tot de allerlaatste sequence – een lichtelijk onlogische verfilming van de feiten, de acties uit het boek. Geen moment wordt Dorbeck 'ge-abstraheerd', geen moment twijfelt de toeschouwer aan zijn bestaan; en zelfs de laatste meters nemen de eventueel ontstane twijfel weg: de dood van Ducker is een gevolg van een misverstand, misschien zelfs van boos opzet van de kant van Dorbeck.

Het verhaal is, evenals dat van 'De Overval', een verhaal uit de Tweede Wereldoorlog, uit het verzet in Nederland. Daar zou elke vergelijking op moeten houden. Maar in beide films zien we een onmiskenbare nadruk op de ogenschijnlijke feiten, de actie. Haanstra vertelde, dat hij 'De Overval' had willen benaderen vanuit de karakters erachter. Terecht wees Rudolph Meyer die suggestie af, omdat de overval zijn kracht ontleent aan de actie, niet aan de handeling, de psychologische drijfveren.

Met Hermans' boek is dat echter anders. Daar juist verdiept men zich in de achtergronden die één uit velen ertoe heeft gedreven deel te nemen aan het verzet. Zijn tragisch einde dramatiseert het gebeuren en rondt het af. Rademakers heeft deze opgave niet aangekund.

Het thema van 'Als twee druppels water' lijkt in wezen op het thema in 'De Overval' – het heeft er meer gelijkenis mee dan met het thema in 'De donkere kamer van Damocles'. Het duidelijkste demonstreert zich dit in de scènes met Dorbeck. Deze delen hadden een sfeer van irrealiteit moeten hebben. Misschien was dat te bereiken geweest met een overstralingseffect, met een ontfocussen van de lens; het is ook mogelijk, dat deze effecten te hard, te cru, te 'obvious' zouden zijn geweest.

Het is niet aan ons achteraf voor de regisseur de juiste vorm te zoeken; wél om zijn fouten in de huidige vorm aan te duiden. Misschien zijn wij – na het lezen van Hermans' roman – niet meer bevoegd over Rademakers' film te oordelen, want Rademakers heeft verklaard, dat de film los moet worden gezien van het boek.

Dat is een eenvoudige verklaring, die hout snijdt, wanneer er sprake is van een coherent filmverhaal waarin met eigen middelen iets getoond wordt. Dan nog kan een regisseur de simpele realiteit van het bestaan van dit boek niet ontkennen; hij zal zijn eigen vorm en visie moeten bewijzen op het witte doek, niet in interviews.

Internationaal niveau

Dit alles neemt niet weg, dat 'Als twee druppels water' een film op internationaal niveau is. De kreet 'internationaal niveau' is al vaker gevallen, veel vaker zelfs, maar bij Rademakers' laatste films. 'Het mes' en 'Als twee druppels water' is het onmiskenbaar waar.

Rademakers heeft vele – zo niet alle – eigenschappen van een vakkundig en all-round filmregisseur: niet alleen weet hij leiding te geven aan de medewerkers voor- en achter-de-camera, hij weet ook zijn stof te kiezen, en zijn medewerkers. Dat we dan tegen 'Als twee druppels water' bezwaren inbrengen, gebeurt op een niveau waarop we nog geen andere Nederlandse speelfilmregisseur hebben kunnen benaderen.

HENK J. MEIER

Wat is humanistische geestelijke verzorging?

HUMANISME

Het zal wel duidelijk zijn dat een humanistische geestelijke verzorging gebaseerd is op de beginselen van het humanisme. Daarom eerst een paar woorden over dit begrip zelve. Ik spreek dan over het begrip humanisme zoals dat verstaan wordt in het Humanistisch Verbond (ik laat dus christelijk humanisme en bijbels humanisme buiten beschouwing).

De humanisten gaan uit van de mens. Als men dit op deze wijze stelt krijgt men vaak de opmerking te horen: O, dus jullie stellen de mens als het hoogste of als het centrale punt in het heelal.

Daar is echter geen sprake van, de humanisten gaan van de mens uit als het voor de hand liggende uitgangspunt. Om het eens anders te stellen: zij zouden eigenlijk niet weten wat men anders als uitgangspunt zou moeten nemen.

Waarom is dat zo?
De humanisten geloven niet in God noch zien zij, voor zich zelve, de waarheid in van de Goddelijke Openbaring. Er zullen er stellig onder onze lezers zijn die daar anders over denken maar het gaat er in dit artikel om wat de humanisten denken.

Uitgangspunt dus: mens en menselijkheid. Nu kan men verzuchten: het is wél een heel doodgewoon uitgangspunt! Ja, ja maar ik mag er de lezers dan toch aan herinneren dat dit doodgewone uitgangspunt helaas zelden in de wereldgeschiedenis werkelijk tot uitgangspunt is genomen. Ik zou de verzuchting willen slaken: Was het maar zo!

Het humanisme is nu juist een beroep op mensen om die gewone menselijkheid in de wereld te verwerkelijken. Men kan dat doodsimpel vinden maar wie nadenkt zal begrijpen, voor wat een kolossale opgave de humanist de mens stelt. De mens moet, anders dan de dieren, zijn leven zelf maken. Dat betekent dus bewuste menselijkheid!

De humanist weet dat wij als mensen staan in een ondoorgrondelijke werkelijkheid. De bedoeling van het heelal, de zin van leven en dood valt voor mensen niet te bepalen. Wij kunnen slechts ons zelf in deze ondoorgrondelijke wereld verwerkelijken in de hoop op deze wijze het onze, nl. onszelf, te hebben bijgedragen aan de voortgang van het leven.

De humanist weet ook dat de ontplooiing van een mens slechts een kans krijgt in de verbondenheid met de mede-mens. Als we allen slechts aan onszelf willen denken gaan we tesamen onder.

Een oproep tot doodgewone menselijkheid en mede-menselijkheid, ziedaar, in een notedop, het humanisme.

HUMANISTISCHE GEESTELIJKE VERZORGING

Voor wie zich de moeite neemt over onze opmerkingen over het humanisme wat door te mijmeren zullen de grondtrekken van een humanistische geestelijke verzorging allengs duidelijk worden.

Deze verzorging nl. voert de mens niet tot één of andere overtuiging of opvatting maar tot zich zelf. In de mens zelf, naar humanistische overtuiging, liggen de bronnen van menselijkheid en mede-menselijkheid.

Het verwijzen van de mens naar zich zelf bedoelt dus niet te zijn een terugstoten in een afgesloten, egoistisch domein maar een heenwijzen naar de bron van werkelijk positieve, menselijke krachten.

In deze zin hebben humanisten geloof en vertrouwen, zij menen waarlijk dat de mens over het vermogen beschikt om deze krachten vrij te maken.

Humanisten zijn geen goedbloedige optimisten, zij kennen het goede èn het kwade in de mens maar zij achten het verraad aan de mens om het voor te stellen alsof deze altijd en vanzelfsprekend op het kwade is aangewezen. Met alle ervaringen die wij hebben omtrent de slechte mens valt niet te ontkennen dat ook het goede in ons aanwezig is.

Humanistische geestelijke verzorging is dus niet uit op de verkondiging van bepaalde denkbeelden over het ontstaan van de wereld, over de dood, over een objectieve zin des levens. Al wat wij daarover kunnen weten is van menselijke, dus betrekkelijke aard. Men kan echter een volwaardig mens zijn zonder het zekere antwoord op deze vragen te weten.

Natuurlijk wordt binnen een humanistische geestelijke verzorging wel over deze vragen gesproken maar niet b.v. om te verkondigen wat er al of niet met ons zal gebeuren ná de dood maar om ons af te vragen hoe we hier en nu kunnen leven met de dood als zekerheid voor ons. De humanistische geestelijke verzorging is de hulp aan een medemens bij de ontplooiing van zijn menszijn.

Nu is dat wel heel algemeen gesteld en zo gezien zou er heel wat onder humanistische geestelijke verzorging kunnen vallen. Daarom is deze ontplooiing, voor zover de humanistisch geestelijk verzorger er zich mee bezighoudt, gericht op twee doeleinden t.w.

a. De krachten in een mens te activeren die hem in staat stellen zelfstandig een levensvisie te hanteren. Wij gaan er van uit dat in ieder mens in principe de behoefte aan een levensvisie aanwezig is. Het gaat er in de humanistische geestelijke verzorging

Er mag met reden worden verwacht dat de Nederlandse regering thans op korte termijn ook in de strijdkrachten de mogelijkheid tot humanistische geestelijke verzorging zal openen.

Wij weten niet onder welke voorwaarden en in welke vorm dat zal gebeuren en het is dus op dit ogenblik niet mogelijk daarover te schrijven.

Wij menen echter te weten dat velen wel eens een nadere uiteenzetting willen lezen over de vraag wat nu eigenlijk onder deze verzorging dient te worden verstaan.

Wij willen dus trachten in deze kolommen antwoord te geven op deze vraag in de hoop dat we in één van de volgende nummers van Ego, na de beslissing van de minister van Defensie, nader kunnen ingaan op voorwaarden en vorm.

nu niet om iemand een bepaalde levensvisie te verkondigen maar hem te helpen bij het wekken van die krachten die hem in staat zullen stellen een eigen (d.w.z. door hem zelf verworven en beaamde) levensvisie te hanteren. Het spreekt wel haast vanzelf dat dat zeker niet altijd de humanistische levensvisie behoeft te zijn.

b. De krachten te activeren waardoor de mens met zijn totale zijn betrokken is op het totaal van zijn bestaansverhoudingen. Wij kunnen ons voorstellen dat het sommige van onze lezers duizelt bij deze laatste zin maar het is niet zo moeilijk als het lijkt. Wij mensen verwaarlozen onszelf als regel op een schromelijke wijze, we laten tal van mogelijkheden in onszelf ongebruikt liggen, we ontwikkelen een enkel vermogen (in de huidige maatschappij b.v. heel sterk die vermogens die op materiële welvaart zijn gericht) en voor de rest geloven we het wel. Daar wil de humanist geen genoegen mee nemen, wij willen de mens aanspreken in zijn totaliteit, in zijn totale zijn of anders: in zijn volledig mens-zijn. Eerst dan wordt hij immers waarlijk mens.

Nog verder: de mens leeft in de wereld. Op allerlei wijzen is hij betrokken op die wereld (gezin, school, enz. dat noemen we zijn bestaansverhoudingen. Maar ook daarin zij we vaak weer hopeloos eenzijdig. We verwaarlozen niet alleen onszelf maar ook de wereld waarop we betrokken zijn (dat gaat natuurlijk ook meestal samen). We schrompelen onze bestaansverhoudingen in tot enkele, soms zeer willekeurige relaties. Ook daarmee wil de humanist geen genoegen nemen, eerst de volledige mens in relatie tot de volledige wereld, dat is het beeld van de mens dat de humanist voor ogen staat.

Natuurlijk weet ook de humanist dat de mens altijd onder de maat van deze eis zal blijven maar toch geeft deze eis heel duidelijk de richting aan van de humanistische geestelijke verzorging: geen poging om mensen tot humanist te maken maar hen heenwijzen naar hun eigen volledige mens-zijn.

WERKWIJZE

Natuurlijk hebben sommige lezers zich al lang afgevraagd: Maar hoe doet de humanistisch geestelijk verzorger dat allemaal?

Voor alles: Humanistische geestelijke verzorgers zijn niet een soort tovenaars die andere mensen in een handomdraai kunnen veranderen. Verandering moet van een mens zelf uitgaan. Geestelijk verzorgers kunnen hoogstens een helpende hand bieden.

Humanistische geestelijke verzorgers zoeken als regel niet hun kracht in het houden van redevoeringen. Het gesprek neemt in hun werk een belangrijke plaats in. Een denkend praten van beide kanten.

Ik weet dat men dit alles belachelijk kan maken. Er wordt dan ook inderdaad te veel gepraat in deze wereld. Toch is het onze opvatting dat een werkelijk gesprek, en vooral de nawerking daarvan, van grote betekenis voor de verdere ontwikkeling van een mens kan zijn.

Dat gesprek kan in een groep worden gevoerd maar ook onder vier ogen. En dan gaat het eigenlijk om de ontmoeting. Kunnen wij ons zo met elkaar bemoeien (gesprek, gebaar, handeling of wat dan ook) dat we enige betekenis voor elkaar hebben? Wie dit ontkent ontkent daarmede de betekenis van communicatie tussen mensen, ontkent daarmede de beschaving zelf.

Wij geloven dat het mogelijk is. De humanistisch geestelijk verzorger wil door deze bemoeienis de ander helpen bij zijn zelf-ontplooiing.

Een andere keer hopen we dus wat duidelijker te kunnen zijn inzake de voormen die deze geestelijke verzorging met name in de Nederlandse Strijdkrachten zal kunnen en mogen aannemen.

H. LIPS

HUMANISTISCH VORMINGSCENTRUM 'HET COORNHERTHUIS'

Hoofdstraat 84 — Driebergen

In het Coornherthuis worden regelmatig bezinningsbijeenkomsten gehouden voor militairen.
Er wordt daarbij gesproken over allerlei levensvragen. Daarnaast zijn er boeiende programma's over hedendaagse kunst.
Iedere militair kan hiervoor uitzonderingsverlof krijgen.
Wie iets gevoelt voor deelname aan zo'n bijeenkomst vulle het onderstaande formulier in en sture het op naar het Coornherthuis.

Ondergetekende ..... (naam, voorletters, rang)

..... (landmacht/luchtmacht)

Registratienummer .....

Onderdeel .....

Gelegerd te .....

..... (volledig militair adres)

wenst deel te nemen aan een Vormings- en Bezinningsbijeenkomst van het Humanistisch Thuisfront in het Coornherthuis te Driebergen in de maand

..... (maand van deelname).

Handtekening:

De moderne Amerikaanse roman

Altijd weer als ik een boekwinkel binnenloop, herinner ik me de dag dat ik voor het eerst in Londen aankwam. Toen de groene velden langs de weg langzamerhand plaats maakten voor eentonige rijen bruingrauwe huizen dacht ik: ha, we zijn er haast.

Na twee uur manoeuvreren door nauwe en minder nauwe straten realiseerde ik me plotseling dat we de Theems nog altijd niet bereikt hadden. Op mijn vraag keek de chauffeur van de enorme vrachtwagen me een beetje verwonderd aan en zei: 'Theems? Man, we zijn nog in de buitenwijken'. Dat gaf een beklemmend gevoel; en dat gevoel krijg ik ook als ik de stroom nieuwe pocketboeken zie, waarmee Amerika ons landje overspoelt.

Na het lezen van een aantal daarvan vraag je je wel eens af: wat is nu eigenlijk het typisch Amerikaanse in die Amerikaanse romans?

Natuurlijk dringen zich eerst een paar opvallende, oppervlakkige eigenaardigheden op, in vergelijking tot de Engelse literatuur: een vlottere stijl, een minder 'literair' woordgebruik, afwijkende spellingen en soms zelfs woorden die in het standaard-Engels niet voorkomen. Maar zulke dingen zijn niet essentieel, en als ik al deze en dergelijke verschillen zou willen bespreken heb ik een hele jaargang van Ego nodig. We komen al dichter bij de essentie van het verschil als ons de *overdrijving* gaat opvallen. Amerika is een reusachtig groot land, met slechts weinig regionale tradities. Alle gebeurtenissen spelen zich dan ook af in een enorme ruimte, waarin het vliegtuig een normaal, dagelijks vervoermiddel is.

Dit leidt tot een overdrijving van de inhoud van de gemiddelde Amerikaanse portemonnaie, en dat tezamen met andere overdrijvingen — de detective als de 'tough guy', de politie corrupt en oerstom, de journalist gewiekster dan de duivel en met een wereldmacht achter zich, al is dat maar de Blubberville Morning Star, enz. — geeft ons een gevoel van 'Bei uns zu Hause ist alles viel grösser'.

Het duidelijkst komt deze overdrijving naar voren in de bekende detective-romans, waar het aantal geconsumeerde whiskies met of zonder soda evenredig is aan het aantal vliegreizen over meer dan vijfduizend kilometer — en Amerikaanse detectives kunnen veel drinken.

Toch zou ik die overdrijving alleen niet voldoende achten om over een specifiek Amerikaanse literatuur te durven spreken. Ik geloof dat *het* essentiële kenmerk van de moderne Amerikaanse literatuur — modern betekent dan: na 1930 — de totaal andere houding van individu tegenover samenleving is.

In de Russische roman van het Dostojewski-tijdperk kunnen de personen zich niet uiten en elkaar niet begrijpen. Raskolnikow is eenzaam, en dat maakt hem zo aangrijpend. En ook in de Engelse roman van deze eeuw komt de onderlinge onbegrijpelijkheid duidelijk naar voren. Onder een laagje kabbelende prietpraat woelen hevige gevoelens, die van individu tot individu totaal verschillen, zodat iedereen onbegrepen en ongewild zondigt tegen de gevoelens van alle anderen, en zodat het individu aan de samenleving — dat zijn de anderen — te gronde gaat, als hij die niet weet te onderwerpen. Onderling onbegrijpelijk en onderling onbeoordeelbaar — dat zijn *de* kenmerken van alle figuren uit de boeken van b.v. Joseph Conrad en D. H. Lawrence. Een individualisme bij uitstek dus, dat alle kans biedt voor een beschrijving van

Ernst Hemingway . . . uitzondering . . .

persoonlijke ontwikkeling of persoonlijke tragedie.

Maar de Amerikaan in de Amerikaanse roman is een sociaal wezen. Hij praat niet alleen, hij praat zich zelf bloot, legt zich zelf uit aan iedereen die maar luisteren wil, niet door een analyse van handelingen of houding, maar met woorden. En hij probeert zich zelf aan te passen aan de Amerikaanse maatschappijvorm. Dit heeft tot gevolg dat bijna alle Amerikaanse romans sociale romans zijn.

Het duidelijkst is dat in boeken die op het eerste gezicht een uitzondering vormen, zoals Salinger's 'The Catcher in the Rye'. De hoofdpersoon kan zich niet aanpassen, maar komt dan ook in een inrichting terecht. En intussen heeft hij zich zelf volledig aan ons uitgelegd. En in 'Franny and Zoe' van dezelfde schrijver wordt dan ook duidelijk gesteld, dat een goed en evenwichtig mens zich zal weten aan te passen aan het Amerikaanse levenspatroon.

Vele schrijvers komen aan zo'n duidelijke stellingname niet toe en geven ons dan ook een serie boeken met veel opwindende handeling en veel intellectueel gepraat, maar zonder enige individuele analyse van wat er achter die handelingen zit. Het individu is een onderdeel van het in het boek beschreven sociale patroon.

Oorlogsboeken zijn voor een dergelijke beschrijving bij uitstek geschikt, en namen als Norman Mailer en Irwin Shaw dringen zich dan ook onmiddellijk op. Deze houding heeft natuurlijk gevolgen. Van de beschrijving van personen in een sociaal patroon ontwikkelt de roman zich via de sociale en politieke satire tot de beschrijving van sociale verschijnselen op zich zelf, en verliest daarbij het typische romankenmerk: het weergeven van een persoonlijke ontwikkeling of een persoonlijke houding. We houden dan een sociologisch verslag in boekvorm over.

Deze ontwikkeling was al zichtbaar in de satirische romans van Sinclair Lewis en treedt duidelijk aan de dag in de bestsellers van vandaag: The Organization Man, The Hidden Persuaders, The Hucksters, The Carpetbaggers, The Wastemakers. Titels zeggen hier al genoeg. Niet meer de strijd van een onbegrepen individu is aan de orde, zelfs niet meer de strijd om aanpassing, zoals bij Salinger — of het creëren van een fictieve traditie in een fictieve omgeving, zoals Faulkner's Yoknapatawpha County — maar het weergeven van al of niet laakbare onderdelen van de huidige Amerikaanse maatschappij. Sociologische reportages.

En dat is naar mijn gevoel de dood van een romantraditie die onvermijdelijk naar die dood móést leiden — maar die een aantal van de grootste schrijvers dezer eeuw heeft voortgebracht: Lewis, Hemingway, Faulkner, Steinbeck b.v.

Een ander, negatief gevolg — het laatste dat ik in deze beperkte ruimte kan aanduiden — is dat de traditie van de oppervlakkige sociale praatroman geen ruimte laat voor persoonlijke tragedie of persoonlijke religies. Een boek vol onbegrip of wanbegrip, zoals Conrad's 'The Secret Agent' of de boeken van D. H. Lawrence, of een boek gebaseerd op een mystische belevenis, is in het moderne Amerika bijna ondenkbaar.

Des te verrassender is de grote uitzondering, die de regel bevestigt: Hemingway's 'The Old Man and the Sea', dat in elk geval de strijd van de eenling uitbeeldt en dat ik op zeer aannemelijke wijze heb horen uitleggen als de beschrijving van een mystische ervaring.

Maar het sociologische verslag viert hoogtij en de onbegrijpelijke en onbeoordeelbare eenling raakt bekneld tussen de raderen van een maatschappelijke machine van overdreven afmetingen — en daalt onbeschreven ten grave. Hij was niet aangepast, dat was alles. En dat geeft de moderne Amerikaanse schrijver — gevangen in een ten dode gedoemde traditie — blijkbaar geen stof meer voor een bestseller.

RUDY BREMER

De artikelen in ons januari-nummer over de kloof tussen volk en krijgsmacht hebben vele reacties opgeroepen. Enkele daarvan, voor een deel om redenen van ruimte bekort, publiceren we hieronder.

Lezers over 'de kloof'

Het eigen ego

Alle organisaties hebben fouten, vooral ook het leger. Maar het leger is een organisatie, die ondanks haar gerichtheid op zakelijkheid en doelmatigheid voor het individu zelf diverse positieve momenten kent. Dat zegt lt.-kol. Backer ook en dat valt niet te ontkennen, zeker niet in de laatste tijd. Toch — ondanks die zeer positieve doelstelling en die positieve momenten — zien we bepaald erg weinig recruten rood van geestdrift de kazernes binnenrennen. Zij zeggen (en zovelen zeggen het): 'Twee jaar verloren in onze maatschappelijke carrières.' De militaire dienstplicht wordt gezien als een aanranding van hun mogelijkheden in hun maatschappelijke ontwikkeling. Dit bewijst ten eerste dat men de voordelen, die de militaire vorming kan hebben niet ziet. Dat bewijst ten tweede dat men maar één maatstaf in het oordelen blijkt te hebben, nl. het eigen EGO.

A. MAAS.

Vertrouwen

Zeer toevallig kreeg ik uw blad 'Ego' in handen. Ik heb het doorgelezen en ik kan u zeggen: het is mij goed bevallen, vooral het artikel 'Waar zit de kloof' heeft mijn bijzondere belangstelling gehad. Over deze kwestie heb ik het een en ander te zeggen.

Er wordt in beide artikelen, zowel in dat van Rudi Jans als in dat van lt.-kol. Backer veel gesproken en gemanipuleerd met de mening van het volk. Ik geloof, dat het in de eerste plaats van belang is te weten of de mening van het volk wel een juiste is. De voorlichting komt vaak uit de derde of vierde hand. Daarom zie ik als belangrijkste taak voor de Stichting Volk en Verdediging in de eerste plaats een goede en objectieve voorlichting.

Nu het volgende over beide artikelen. De lt.-kol. Backer schrijft in zijn antwoord over de sfeer in het leger het volgende: 'Een goed deel van ons volk weet wel degelijk een aantal positieve elementen in het leger te onderkennen.' Hij voert verder aan dat elementen als 'karaktervorming', 'discipline' en 'kameraadschap' als sfeerbepalende elementen voor deze mening belangrijke factoren zijn geweest.

Het grootste deel van ons volk heeft dus de mening dat de sfeer binnen het leger tamelijk goed is. Maar ditzelfde deel zal evenwel ook een aantal negatieve punten naar voren kunnen brengen. Negatieve punten zullen er altijd blijven, maar de kwestie is of de nu aanwezige negatieve kanten bepalen dat de sfeer niet helemaal gezond is. Naar mijn mening is ze dat niet en het schijnt mij toe, dat dit ook de mening is van het grootste deel van ons volk. Ik zal hier verder op ingaan.

Voor een goede sfeer is vertrouwen in zijn ondergeschikten en meerderen een belangrijk element. Het is juist dat wederzijds vertrouwen dat veel te wensen overlaat. Als het mij, als soldaat zijnde, toeschijnt dat iemand in mij geen vertrouwen stelt, dan is het van mijn kant ook moeilijk de desbetreffende persoon mijn vertrouwen te geven. In het leger komt dit probleem sterker tot uiting dan in de burgermaatschappij. Een meerdere geeft bevelen en daarnaast is hij bevoegd tot het geven van straffen. Tot een open gesprek komt het zelden.

Dit alles is niet bevorderlijk voor een goed wederzijds begrip. Een bevel, iets moeten zonder meer, is voor de betreffende persoon moeilijk te aanvaarden. Als basis dient ten minste een goed vertrouwen in degene die bevelen geeft. Ik ben het met hetgeen de lt.-kol. Backer schrijft over een goede verstaanshouding van beide kanten als noodzaak om leger en volk dichter bij elkaar te brengen helemaal eens. Juist daarom moet ook binnen het leger deze goede verstaanshouding meer naar voren komen. Zowel van mij, soldaat, als van elke meerdere moet tot deze betere verstaanshouding worden bijgedragen. Vooral dat laatste moet de lezer goed in overweging nemen. Alleen dan komen we een goed eind in de richting van de oplossing; ook tussen leger en volk zal dan een beter begrip ontstaan.

A. POMPE

. . . volk en verdediging . . .

Mens en rang

Lt.-kol. Backer schrijft: 'de groetplicht buiten de kazerne is er in de eerste plaats om de verbondenheid en niet de ondergeschiktheid tussen de militairen tot uitdrukking te brengen.'

Ik meen echter, dat de groetplicht dient om de discipline te bevorderen. Bewijze de verklaring: men groet niet de mens, maar de rang. Trouwens: hoe stelt men zich voor dat een band ontstaat als de soldaat elke hem totaal onbekende meerdere moet groeten? Hij krijgt er dan ook al gauw danig de p. aan en doet het alleen uit vrees voor straf . . .

Discipline is nodig, waar samengewerkt moet worden: aan boord van schepen op zee bij voorbeeld. Dit is discipline, die niet van bovenaf is opgelegd, maar van nature ontstaat door de werkverdeling. Zij berust op de redelijkheid.

J. K. VISSER

Samenwerking

Wat het artikel van de overste Backer betreft, dit: leiding aanvaarden wij als we behandeld worden als medewerkers. In de burgermaatschappij (sorry voor het woord, maar ik ken geen beter) wordt er samengewerkt en krijgt een ieder de kans om zijn capaciteiten te tonen en zijn talenten aan te wenden. Hierdoor ontstaat het vertrouwen in de man, die boven je staat door ervaring. Is dat vertrouwen er, dan komt het gezag. Die samenwerking missen we in dienst, wat tot gevolg heeft — en dit is natuurlijk simplistisch voorgesteld — dat we vertrouwen missen en dus gezag (of leiding). Begin nooit met gezag, maar met vertrouwen. Helaas beginnen we in dienst met gezag en bungelt vertrouwen er maar bij.

B. VAN DER REE

De kleine fraudeur

Beste jongens en meisjes,

Jullie lezen natuurlijk wel eens kranten en je weet dat het tegenwoordig tot de goede zeden behoort om in een vertrouwenspositie duizenden achterover te drukken, als je ten minste geen tienduizenden te pakken kunt krijgen. Omdat Ome Johan is gebleken, dat op onze ouderwetse scholen op dit gebied maar dan ook niet het geringste onderricht wordt gegeven, is hij overgegaan tot het samenstellen van deze handige doos, waarmee talloze aanvragertjes tevreden kunnen worden gesteld.

Om dan maar bij het begin te beginnen: het belangrijkste stuk in je uitrusting zit niet in de doos. Je zult er zelf voor moeten zorgen. Om namelijk met succes te kunnen frauderen, heb je allereerst een vertrouwenspositie nodig. Hoe kom je daaraan? Ome Johan zal je een paar tips geven.

Je kunt lid worden van een of andere grote vereniging. Bezoek vlijtig alle vergaderingen, vooral als die gehouden worden op avonden dat er een leuke quiz op de televisie is. Zit je na vier keer nog niet in het bestuur (een uitzonderlijk geval) vraag dan vaak het woord voor het uiten van scherpe kritiek op de gang van zaken. Dit is een methode die nimmer faalt, dat kan iedere verenigingsfunctionaris je uit eigen ervaring verzekeren. Spoedig zit je in het bestuur en als je je kritiek op financiële aspecten hebt gericht, maken ze je wel penningmeester ook.

'Ja Ome Johan,' hoor ik iemand bedenkelijk roepen, 'ik heb geen verstand van cijfers, wat moet ik dan voor kritiek uiten?' Een overbodige vraag. Als er ergens in een financieel verslag een bedrag staat van *f* 5070,38 vraag dan op geïrriteerde toon wat die 38 cent te betekenen hebben. Er is niemand in de vergadering die het volgen kan. Iedereen denkt dat jij wel wat in die reeksen cijfers ziet en hup — je wordt meteen gekozen.

Kijk goed uit dat het inderdaad een grote vereniging is met een behoorke kas. Het loont niet de moeite om een klaverjaspot van 26 gulden 78 achterover te drukken, dat is logisch.

Verder kan je je een vertrouwenspositie verwerven in de zakenwereld. Dat duurt langer, maar het kan aantrekkelijker zijn. Je moet ergens in dienst treden en enig werk verrichten. Dat is een bezwaarlijk aspect, vertel Ome Johan wat, maar in deze wereld geldt nu eenmaal het 'niets voor niets'.

Je zal eerst enig eerlijk werk moeten doen, om later met des te meer succes te kunnen frauderen. Kijk uit dat je geen werkgever treft die zelf iets aan het opbouwen is. Bepaal je keus op solide instellingen, zoals grote banken en levensverzekeringsmaatschappijen die minstens een eeuw bestaan. En als troost geldt: je hoeft niet per se procuratiehouder te zijn. Als kassier of hulpboekhouder kan je het geld ook aardig opscheppen, als je maar weet hoe.

'Goed, we hebben een vertrouwenspositie,' zeggen jullie, 'maar wat nu?' Nu moeten jullie het kleine gifgroene boekje uit de doos pakken, fraudeurtjes. Daarin vind je een knap geschreven historische uiteenzetting, waaruit blijkt dat de Tien Geboden voor de moderne mens niet meer van kracht zijn.

★

Alles wat je er voor nodig hebt en een complete handleiding door Ome Johan

★

Kopertjes van humanistische levensovertuiging kunnen dit boekje aan Ome Jan terugzenden, daar zij toch al God noch gebod kennen. Ze ontvangen dan van Ome Johan geen enkele vergoeding, zodat hun overtuiging dat de mens goed is, lelijk aan het wankelen wordt gebracht en dat werkt even afdoende als het boekje in de andere gevallen.

Dan komt de volgende en beslissende fase: het toeëigenen van bedragen. Als je penningmeester bent, steek je ze gewoon in je zak. In de doos vind je een spaarbankboekje dat je maar voor het invullen hebt. Dat kan je dan de leden van de kascommissie laten zien, als je ze maar vlijtig voorziet van de vele drankjes en sigaren die je ook in de doos aantreft.

Ben je hulpboekhouder of kassier dan moet je de bedragen ook in je zak steken natuurlijk. De verantwoording van het zoekgeraakte geld geschiedde in de tot dusverre bekende gevallen gewoonlijk door valsheid in geschriften. Een onsmakelijke methode. Geknoei in de boeken, geteken van cheques. . . kortom gepeuter. Ome Johan heeft een geheel nieuwe methode uitgewerkt, die hij jullie bij deze presenteert.

Zie je die kleine bruine dingetjes in de doos? Dat zijn muizekeutels. Je strooit ze op het stalen bureau of in de brandkast als je je slag hebt geslagen en als je het mooi wilt doen, leg je er nog een afgevreten bankbiljet naast: je hebt er toch genoeg. Met gepaste ernst vestig je de aandacht van je superieuren op deze sporen en als je de volgende dag een kat meebrengt naar kantoor, maak je vast en zeker nog promotie ook. Als je veel geld wilt nemen, heb je waarschijnlijk meer keutels nodig, want muizen hebben een beperkte capaciteit. Bij Ome Johan kun je ze altijd bestellen.

Tot slot wil Ome Johan nog een ernstig woord tot jullie richten. Met het kopen van deze doos hebben jullie getoond, dat jullie vooruit willen in de wereld en dat is goed. Maar wanneer jullie eenmaal de hand hebben gelegd op een aanzienlijk bedrag (met Ome Johans methode moet dat lukken), wat gaan jullie dan met dat geld doen? Gaan jullie in een ligstoel liggen op Hawaii en laten jullie je uitgeperste ananas brengen door een meisje in een rieten rokje?

Fout jongelui, helemaal fout: zo verloochen je de maatschappij.

'Maar Ome Johan,' roepen jullie nu benepen, 'wat doen we dan met al dat geld?' De oplossing is simpel. Jullie beginnen een zaak of je sticht een idealistische vereniging. Je neemt jonge werknemers aan, die op hun beurt hun kans willen grijpen. Zo stroomt de maatschappij gestadig voort in de vertrouwde bedding.

Maar die met de keutels die ken je nu, dus daar hoeven ze je niet meer mee aan te komen.

KEES SCHOONENBERG

Feest op zee

Ze hadden het ook in de krant gelezen: je kon met auto's over het IJselmeer! Wat daar nu eigenlijk de charme van was? De ruimte, of misschien dat het zo zelden voorkwam . . .

In ieder geval reden ze op die zaterdagavond vol enthousiasme in de richting van Monnikendam. Schaatsen achter in de auto, want je kan nooit weten . . .

Even voorbij Broek in Waterland begon de pret. Dit oer-Hollandse landschap, wat zich normaal kenmerkt door een overmaat van landelijke rust, soms nog geaccentueerd door de lichten van een eenzame auto of brommer, was dit keer versierd met een snoer van kleine, fel-rode lichtjes die zich — ver vooruit — nabij de horizon in de ruimte verloren. Het duurde even voor ze begrepen dat het echt allemaal auto's waren die daar stonden — bumper aan bumper — tot Monnikendam toe. Maar dat laatste wisten ze toen nog niet!

Toen ze pas gestopt waren, achter 't laatste rode achterlicht, en de auto nog lekker warm was na een snelle rit over de Schellingwouder Brug geloofde ieder nog in een kort oponthoud; een verkeersagent of een gesloten overweg of zoiets. Bovendien werd het wachten nog verzoet doordat zij plotseling — heel ver weg — enkele helder-groene vuurstralen op zagen schieten in de zwarte hemel waar ze openbraken en in kleurige pluimen van vuur weer omlaag stortten — Het beloofde vuurwerk te Monnikendam!

Het eerstvolgende kwartier was de opkomende onrust nog te bedwingen door een periodieke uitdeling van sigaretten, pepermunt en chocolade ,terwijl ze, meter voor meter, opschoven langs de duistere buitenweg; maar daarna begon er toch wel iets te knagen aan dat tevreden en geborgen gevoel van 'Wat zitten we hier toch lekker'!

De auto-verwarming die onder het rijden zo braaf z'n plicht had gedaan kon in deze situatie zijn ontoereikendheid niet langer verbergen en de tenen werden kouder en kouder.

De rij auto's voor hen begon nu ook gaten te vertonen, en hoe verder ze kwamen, hoe meer uitvallers ze zagen. Sommigen keerden moeizaam hun brede wagens op de smalle weg en begonnen verbitterd aan de terugtocht, anderen hadden hun voertuig aan de kant gezet en gingen te voet verder, bij zestien graden vorst verbeten door de sneeuw stampend. Net toen de aanvankelijk zo vrolijke grapjes over het tempo ook in hun auto wat bitter waren geworden dook het plaatsje op uit de nu vrij constante duisternis (vuurwerk kost ten slotte ook geld!).

Nu was er geen terug meer mogelijk en zo kwamen ze bij de Gouwzee, waar een auto voor de somma van f 1,50 de veilige klinkerweg mocht verruilen tegen de ruwe en onherbergzame ijsvlakte! Op de vraag of iemand die zijn controle-strook verloor écht nooit meer aan wal mocht werd geen bevredigend antwoord gegeven —

Dit klinkt allemaal heel 'unheimisch' maar wie het kneuterig gedoe van cola-tentjes, patat-kramen, opgelegde ijszeilboten en — vooral — heel veel auto's voor zich zag kon zich er even vertrouwd voelen als b.v. bij de Amsterdamse Waag op Koninginnedag!

Nu zagen ze ook de schaatsers: een smalle rij van donkere schimmen, evenwijdig aan de auto's zich voortbewegend en fantastisch verlicht door de fakkels die velen droegen — meest hoog boven het hoofd, maar soms ook met een plotselinge duik verdwijnend in de sneeuw!

Toen ze eenmaal ontdekt hadden wat je allemaal kon doen met een lelijk eendje zonder dat-ie omsloeg, en toen ze geschaatst hadden en gevallen waren, en ze soms ineens in Volendam zaten en dan weer met een vaart van 60 km per uur langs Marken raasden, toen ze daar met de auto rondslipten, remden, doorgleden en dan, slingerend, ten slotte toch tot stilstand kwamen, bijna niet meer weg konden rijden over de — toch wel vrij gladde — bodem, en dat alles in een fakkel-lichte nacht bovenop de zee, toen zijn ze ten slotte naar Marken gegaan en hebben daar op ons nationaal VVV-eiland waar zij als echte Nederlanders nog nooit geweest waren het eind van de avond gevierd in een café waar ze als laatsten nog naar binnen mochten. Want op dit eiland begint de zondag al op zaterdagavond om 11 uur!

Later zijn ze blij en verzadigd netjes langs het spoor terug gereden, terug over de zee naar Monnikendam en, nog later, langs de Zuiderzeedijk tussen eindeloze witte sneeuwmuren in vlagen van mist naar huis toe, naar Amsterdam — waar de wereld weer gewoon en vertrouwd was, vriendelijk, maar zonder de onwezenlijke bekoring van de tocht over een weg die geen weg was en waar, beneden het enorme gewicht van de auto's het water nog stroomde!

KITTY VAN DER HAGE-RENS

Met de dynamische groei van de Bruynzeel Fabrieken en hun nieuwe bedrijfstakken, in binnen- en buitenland, verwijdt zich de kring van jonge medewerkers. Daarbinnen komt steeds meer ruimte voor jonge mensen in hoofd- en handwerk. In schier alle vakrichtingen is bij Bruynzeel plaats om zich te ontplooien en vooruit te komen. De groei van het bedrijf garandeert een goede toekomst.

Voor een persoonlijk onderhoud kunt u schrijven aan Bruynzeel Fabrieken Zaandam Afd. Personeelszaken.

SIMONE

Toen hem door een schuchter student gevraagd was om enige opnamen in zijn huis te mogen maken, had de man geen ogenblik geaarzeld zijn toestemming te geven. Hij woonde in een mooi kasteeltje in de omgeving van Breukelen en het gebeurde wel meer dat mensen aanbelden om een enkele foto van het interieur te maken. Hij sprak af, dat de student, die op het moment zijn camera niet bij zich had, de volgende morgen om negen uur terug zou komen.

Het was inderdaad negen uur dat er gebeld werd. De student vroeg of een paar vrienden hem even met de belichting mochten helpen, hetgeen de man niet weigeren kon. Enige minuten later stond de indrukwekkende, enigszins deftig aandoende hal evenwel vol met lichtbakken, kabels en camera's en waren maar liefst dertig man een speurtocht begonnen naar de mooiste plekjes van het huis. De man vond het goed dat de tapijten van de kamer links even naar de kamer rechts verlegd werden, en dat die grote antieke kast even drie meter verder kwam te staan en dat deze schilderijen hier even vervangen werden door die schilderijen daar. Kortom het mooie maar toch reële gebouwtje werd omgetoverd in het schitterendste kasteeltje dat de fantasie van Simone had kunnen produceren.

Simone is nl. de hoofdrol in de gelijknamige film, die op het ogenblik door een groep Amsterdamse studenten gemaakt wordt. Lucia, de vrouw van Remco Campert, is hierin een meisje uit een zeer eenvoudig milieu, hetgeen ze voor haar vrienden, studenten uit verschillende universiteitssteden, niet weten wil. Ze geeft zich daarom uit als de dochter van adellijke ouders en beschrijft met veel enthousiasme en fantasie het kasteeltje waar ze opgegroeid zou zijn. Hoewel dit dus geheel en al fantasie is, zien we dit kasteeltje toch in een flash-back op het scherm.

Regisseur Erik Terpstra – afgestudeerd aan de filmacademie en de enige niet-student in dit gezelschap – vertelt me dat dit, althans voor een Nederlandse film een volkomen nieuw procédé is. Hij is een groot bewonderaar van Antonioni (La Notte) en wil in Simone, een film van niet veel meer dan een half uur, maar liefst 35 verschillende locaties gebruiken.

Hij heeft hiervoor het scenario van Max Arian — studeert P.S.F. aan de universiteit van Amsterdam – zelf tot draaiboek verwerkt en is vol spanning hoe zijn eerste speelfilm zal uitvallen.

Die film die door het oponthoud ten gevolge van de langdurige sneeuw, waarschijnlijk pas in mei klaar zal zijn, zullen we dan kunnen aanschouwen in het Kriterion, de Amsterdamse studentenbioscoop, waar men het voor deze film benodigde 16 mm-apparaat ter beschikking heeft.

Mocht 'Simone' door pers en publiek goed worden ontvangen, dan zal de film opgeblazen worden tot de normale filmbreedte van 35 mm, zodat we hem dan ook in andere theaters in Nederland te zien zullen krijgen.

ROB VAN KAMP

Regisseur Erik Terpstra in gespannen aandacht.

Schilderijen werden verhangen, tapijten verlegd en kasten verschouwd. Zo werd de hal van een kasteeltje tot filmstudio.